

Avegaar 86 - 1141 JL Monnickendam

info@dv.espritscholen.nl

0299-208003

BRIN 30XD KvK Esprit Scholen 41213992

Protocol sociale veiligheid

De Verwondering

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1 <i>Belang van een protocol voor sociale veiligheid</i>	3
1.2 <i>Uitgangspunten</i>	3
1.3 <i>Kiva-aanpak voor de sociaal-emotionele ontwikkeling</i>	3
1.4 <i>Sociaal emotioneel leerlingvolgsysteem</i>	3
2. Begripsomschrijving	4
2.1 <i>Wat is pesten?</i>	4
2.2 <i>Rolverdeling bij pesten</i>	4
2.3 <i>Signalering</i>	5
3. Aanpak	6
3.1 <i>Preventief</i>	6
KiVa-lessen	6
Omgangsregels	6
Groepsgesprekken.....	7
Contact met ouders	7
3.2 <i>Curatief</i>	7
Signalering.....	7
KiVa-team	7
Groepsgesprekken.....	8
Steungroepaanpak	8
Herstelaanpak	8
Inlichten ouders	8
3.3 <i>Externe hulp</i>	8
4. Organisatie	9
4.1 <i>Contactpersonen</i>	9
Het KiVa-team	9
De KiVa-trainer	9
4.2 <i>Scholing</i>	9
5. Aanpak bij fysiek geweld	9
5.1 <i>Wat is fysiek geweld?</i>	9
5.2 <i>Aanpak</i>	10
5.3 <i>Bedreigend geweld</i>	10

1. Inleiding

1.1 Belang van een protocol voor sociale veiligheid

Ieder kind heeft recht op een fijne schooltijd. Met behulp van dit protocol laten we zien hoe we er samen een fijne school van maken voor iedereen. Alle regels en afspraken die de school hierover heeft kunt u terugvinden in dit protocol.

1.2 Uitgangspunten

- Op onze school mag iedereen zijn wie hij/zij is. Iedereen is uniek en daarom accepteren wij verschillen.
- Wij geloven in de kracht van de groep. Pesten is een groepsproces en pesten wordt bij ons daarom in de groep opgelost.
- Uitgangspunt voor het pedagogisch handelen op onze school is het concept 'pedagogische tact'. Iedere vaste medewerker is hierin getraind, of krijgt hierin training binnen twee jaar na indiensttreding. Het motto van pedagogische tact is: 'het juiste doen op het goede moment, ook in de ogen van het kind.' Pedagogische tact en de aanpak van pesten met KiVa sluiten goed op elkaar aan.

1.3 Kiva-aanpak voor de sociaal-emotionele ontwikkeling

Voor de sociaal-emotionele ontwikkeling hanteren wij KiVa. Dit is een schoolbreed programma gericht op positieve groepsvorming en het verbeteren van de sociale veiligheid. Gedurende het schooljaar behandelen we 10 thema's. De thema's gaan over positieve groepsvorming en het voorkomen van pesten. Kinderen krijgen meer inzicht in wat pesten is en wat zij ertegen kunnen doen.

1.4 Sociaal emotioneel leerlingvolgsysteem

Wij gebruiken de KiVa-monitor om zicht te krijgen op de sociale veiligheid in de groep en de sociaal emotionele ontwikkeling van de kinderen. In oktober en mei van elk schooljaar is er een meting. Onze leerlingen vullen dan een vragenlijst in. Aan de hand van de vragenlijst wordt een rapport gemaakt dat een beeld geeft van het klimaat in de groep. Op basis van deze informatie ondernemen wij, mocht het nodig zijn, gerichte acties om te zorgen voor een fijnere sfeer.

Bovendien wordt de sociale veiligheid eens per twee jaar nog gemeten met Scholen met succes, zodat een vergelijking met een landelijke benchmark mogelijk is.

2. Begripsomschrijving

2.1 Wat is pesten?

Pesten is het herhaaldelijk en opzettelijk kwetsen van iemand die zich niet goed kan verdedigen. Met **herhaaldelijk** wordt bedoeld dat het kind steeds het mikpunt van gemene en kwetsende opmerkingen of handelingen is. **Opzettelijk** betekent dat iemand bewust verdriet is aangedaan. Naast deze kenmerken is er bij pesten sprake van een **machtsverschil**. Pesters zijn sterker dan slachtoffers. Daardoor kunnen slachtoffers zich niet goed verdedigen.

Er zijn verschillende vormen van pesten. Wij onderscheiden

- Fysiek: slaan, duwen, schoppen;
- Materieel: het kapot maken of afpakken van iemands eigendommen;
- Verbaal: uitschelden, steeds opnieuw vervelende opmerkingen maken;
- Relatieel: buitensluiten, leugens of geruchten verspreiden;
- Digitaal pesten: alle vormen van pesten die online plaatsvinden, zoals op Facebook en WhatsApp.

2.2 Rolverdeling bij pesten

In een peestsituatie heeft elk kind een bepaalde rol. De rol geeft aan hoe de kinderen zich op dat moment gedragen. Bij het gebruik van deze rollen is het belangrijk om te weten dat kinderen niet een bepaalde rol *hebben*, maar zich *gedragen* op een manier die bij een bepaalde rol past. Welke rol een kind aanneemt kan ook verschillen per situatie. De verschillende rollen die wij onderscheiden bij pesten zijn:

- *Pester: initiatiefnemer van het pesten;*
- *Assistent: doet actief mee met de pester, maar speelt geen hoofdrol in het pesten;*
- *Versterker: doet niet direct mee met het pesten, maar geeft de pester positieve feedback door toe te kijken of te lachen om het pesten;*
- *Slachtoffer: het gepeste kind;*
- *Verdediger: steunt en komt op voor het slachtoffer;*
- *Buitenstaander: weet van het pesten af, maar grijpt niet in.*

2.3 Signalering

Het is niet makkelijk om pesten vroegtijdig te signaleren. Onderstaande signalen kunnen erop duiden dat een kind pest of gepest wordt, maar dat hoeft niet. Mocht er sprake zijn van één van de onderstaande gedragsveranderingen is het belangrijk alert te zijn. Het is voor ouders erg belangrijk kennis te nemen van onderstaande signalen en tijdig te communiceren met school, bijvoorbeeld in het coachgesprek. Veel signalen zijn namelijk *vooral* in de thuissituatie zichtbaar.

Signalen die erop kunnen wijzen dat een kind gepest wordt.

Het kind:

- is bang om naar school te gaan of wijkt af van de normale (fiets)route;
- vraagt steeds of het met de auto naar school gebracht kan worden;
- wil om onduidelijke redenen thuis blijven;
- klaagt (vaak) 's ochtends, wanneer hij of zij naar school moet, dat hij of zij ziek is;
- komt thuis van school met vieze of kapotte kleren of rugzak;
- raakt steeds spullen kwijt;
- raakt vaak zakgeld kwijt, vraagt vaak om geld of steelt het (om aan de pester te geven);

trekt zich terug, is stil en lijkt zijn of haar zelfvertrouwen kwijt te zijn;

- is angstig en gespannen;
- is zijn of haar eetlust kwijt en zegt dat het eten niet smaakt;
- heeft nachtmerries of huilt zichzelf in slaap;
- heeft onverklaarbare blauwe plekken of verwondingen;
- is chagrijnig, snel boos of lastig;
- is vaak alleen en brengt geen vriendjes meer mee naar huis;
- weigert te vertellen wat er aan de hand is of geeft ongeloofwaardige verklaringen voor zijn of haar gedragsverandering.

Signalen die erop kunnen wijzen dat een (uw) kind pest:

Het kind:

- doet op een overdreven manier stoer;
- is tegendraads en opstandig;

- kan zich niet inleven in de gevoelens van een ander;
- roddelt of verspreidt vervelende geruchten;
- is agressief.

3. Aanpak

De Verwondering probeert een veilig sociaal klimaat op school te creëren door pesten te voorkomen (preventief) en tegen pesten op te treden als het zich toch voordoet (curatief).

3.1 Preventief

KiVa-lessen

Wij geven elke week, in elke groep, één keer per week een KiVa. Dit is twee keer zo vaak als nodig is om jezelf een Kiva-school te mogen noemen. Deze lessen zijn gericht op het preventief werken aan groepsvorming en het bieden van een veilige leeromgeving. De lessen zullen de ontwikkeling van sociale vaardigheden van kinderen stimuleren die ze nodig hebben om een groepsnorm tegen pesten te kunnen creëren. De lessen uit het KiVa-programma zijn onderverdeeld in tien thema's, zoals *gevoelens*, *iedereen is uniek* en *herken pesten*. We laten tijdens elk schooljaar alle thema's terugkomen, zodat we zeker weten dat alle onderwerpen die kunnen bijdragen aan een positief pedagogisch klimaat aan bod zijn gekomen.

Omgangsregels

Op onze school heeft elke groep een KiVa-contract opgesteld.

Voor de groepen 1 tot en met 4 gaat het om de volgende omgangsregels:

1. We willen samen een groep zijn, want dat is fijn;
2. We horen er allemaal bij: ik, hij en ook jij;
3. We verschillen allemaal, dat maakt ons speciaal;
4. We gaan goed met elkaar om;
5. We helpen elkaar;
6. We komen voor elkaar op.

Voor de groepen 5 tot en met 8 gaat het om de volgende omgangsregels:

1. We doen aardig tegen elkaar en behandelen anderen met respect;
2. Samen maken wij er een fijne groep van;

3. We praten met elkaar (en gebruiken daarbij ik-taal);
4. We willen dat pesten stopt;
5. We gaan goed met elkaar om;
6. We helpen elkaar;
7. We komen voor elkaar op.

Groepsgesprekken

In elke groep van De Verwondering vindt elke week een preventief groepsgesprek plaats. Tijdens deze gesprekken wordt de sfeer in de klas besproken. Wij streven er naar de leerlingen zelf verantwoordelijk te maken voor de sfeer in de groep. Tijdens de groepsgesprekken proberen we te zorgen dat leerlingen zelf met oplossingen en ideeën komen.

Contact met ouders

Contact met ouders/verzorgers vinden wij belangrijk. We houden ouders daarom regelmatig op de hoogte van de groeps sfeer in de klas, ook als deze goed is. Door de maandelijkse nieuwsbrief weten ouders wat er speelt op school. Aanvullende informatie over pesten en tips voor thuis kunnen ouders ook vinden in de online KiVa-oudergids. We stimuleren ouders contact met ons op te nemen mochten zij zich zorgen maken over hun eigen kind of een ander kind op school.

3.2 Curatief

Signalering

De curatieve aanpak begint bij de signalering. Grensoverschrijdend gedrag bestaat niet alleen uit pesten. Kinderen kunnen ook ruzie maken of in een conflict terechtkomen. Daarnaast is het ook mogelijk dat kinderen elkaar plagen of dat er sprake is van een misverstand. Op basis van onze definitie van pesten bekijken wij elke situatie vanuit het volgende perspectief:

- Gebeurt het met opzet (intentioneel)?
- Kan het 'slachtoffer' zich verdedigen (machtsverschil)?
- Hoe "erg" (intens) wordt het ervaren?
- Gebeurt het steeds opnieuw (stelselmatig)?

KiVa-team

Het KiVa-team is een werkgroep die samen met de groepsleerkracht verantwoordelijk zijn voor het onderzoeken en oplossen van peestsituaties. Leden van het KiVa-team (Freek en Martine) weten, door middel van een extra training, hoe ze om moeten gaan met peestsituaties. Bij gerichte acties om pestproblemen op te lossen wordt dan ook vaak een lid van het KiVa-team ingeschakeld. Zijn er problemen en is de groeps sfeer niet veilig, dan wordt *altijd* het KiVa-team benaderd.

Groepsgesprekken

Als zich daadwerkelijk (pest)problemen voordoen kan dit in de groep worden besproken. De leerkracht schat in of de groepssfeer veilig genoeg is om een gezamenlijk gesprek te houden. Niet alle problemen kunnen in de groep worden besproken. Een groepsgesprek over pesten vindt alleen plaats wanneer het pestslachtoffer daarmee instemt.

Steungroepaanpak

De leerkracht kan een steungroep inzetten om een pestprobleem op te lossen. De steungroep bestaat uit een aantal kinderen uit de klas. Deze kinderen worden gevraagd of zij kunnen helpen bij het oplossen van het probleem. In de steungroep zit ook altijd de pester, de pester wordt niet als schuldige aangewezen. De focus van de steungroepaanpak ligt op het feit dat pesten een groepsproces is dat we samen willen oplossen. Voordat de steungroep wordt ingezet wordt dit eerst besproken met het pestslachtoffer zelf.

Herstelaanpak

Als het pesten ondanks de gemaakte afspraken toch doorgaat wordt de herstelaanpak ingezet. Twee leden van het KiVa-team gaan een gesprek aan met de pestende leerling. Daarnaast wordt er een herstelplan opgesteld. Het herstelplan wordt altijd ondertekend door het betreffende kind en de ouders/verzorgers van het kind.

Inlichten ouders

De ouders van de gepeste leerling worden ingelicht op het moment dat de school besluit de steungroepaanpak toe te passen. Zoals eerder beschreven wordt er bij de steungroepaanpak geen schuldige aangewezen. Ouders worden ingelicht dat hun kind pest op het moment dat de herstelaanpak wordt ingezet. Mochten kinderen zich vervolgens niet aan de gemaakte afspraken houden, dan worden ouders uitgenodigd voor een gesprek op school.

3.3 Externe hulp

Wanneer blijkt dat de curatieve aanpak niet werkt is er mogelijk meer aan de hand dan alleen pesten. Op dat moment is er aanvullende hulp nodig om de problemen op te lossen. Er kan gekozen worden voor een bredere zorgaanpak. De orthopedagoog neemt, mocht dat nodig zijn, na afstemming met de ouders, contact op met een externe partij (bijvoorbeeld het Centrum voor Jeugd en Gezin).

4. Organisatie

4.1 Contactpersonen

Het KiVa-team

De Verwondering heeft een KiVa-team. Het KiVa-team is het aanspreekpunt voor leerkrachten, ouders en leerlingen. Daarnaast coördineren de leden van het team het beleid tegen pesten. Het KiVa-team bestaat uit de volgende leden:

1. Freek de Vries, freek@basisschooldeverwondering.nl
2. Martine Duijm, martine@basisschooldeverwondering.nl

De KiVa-trainer

Wanneer het KiVa-team meerdere malen de steungroepaanpak heeft ingezet en het pestprobleem blijft bestaan, wordt externe hulp vanuit KiVa ingeschakeld, namelijk een KiVa-trainer. De KiVa trainer biedt ondersteuning aan de school bij vragen en helpt met het oplossen van problemen met betrekking tot de pesters, de slachtoffers en/of de hele klas.

4.2 Scholing

Alle leerkrachten die werkzaam zijn op onze school hebben dag één van de STARTtraining van KiVa gevolgd. Zij zijn bevoegd om de KiVa-lessen te geven. De leden van het KiVa-team hebben ook dag twee van de STARTtraining gevolgd. Zij zijn hierdoor bevoegd om de steungroepaanpak uit te voeren. Daarnaast streeft de school ernaar om het team één keer in de twee jaar bij te laten scholen in het KiVa-programma. Iedere drie jaar volgt het gehele team een cursusdag rondom pedagogisch tact.

5. Aanpak bij fysiek geweld

5.1 Wat is fysiek geweld?

Als een kind een ander kind met opzet niet positief bedoeld aanraakt of met een voorwerp raakt, spreken we van fysiek geweld.

5.2 Aanpak

Fysiek geweld of ernstig verbaal geweld op school of op het schoolplein, leidt tot de volgende actie: de twee kinderen worden ieder door een professional apart genomen en uitgenodigd het gebeurde te bespreken. Doorgaans leggen kinderen dan de nadruk op het handelen van de ander. In dit gesprek nodigt de professional het kind echter juist uit te reflecteren op het eigen gedrag: wat deed je, wat had je ook kunnen doen en had dat tot een andere uitkomst geleid? Van de twee gesprekken wordt een verslagje gemaakt, dit wordt samengevoegd, bij beide kinderen in ParnasSys gezet en gemailld naar de ouders. Hierbij wordt de naam van de ander(en) niet vermeld, maar gesproken van 'jongen' of 'meisje'. Is het de derde keer dat een kind zo'n gg-melding heeft, ongeacht in welke rol of mate van verwijtbaarheid, dan worden de ouders uitgenodigd om na school met de coach en het kind te bespreken wat het kind kan doen om uit het handelingsrepertoire andere keuzes te maken.

Gesprekken met beide ouders organiseren we niet. Als het verhaal pas later tot ons komt, moeten ook de stappen uit dit protocol worden gezet. Degene die het verhaal hoort, spreekt de betrokken kinderen en legt het vast/informeert de ouders, of delegeert (een deel van) deze taak.

Uitgangspunten bij deze gesprekken zijn: ik-taal, plus-taal en 'no blame'.

5.3 Bedreigend geweld

Is de aard van het geweld zodanig, of is de frequentie zo hoog, dat het bij anderen angst veroorzaakt, dan kunnen wij besluiten tot het schorsen of herplaatsen van het kind of de kinderen dat deze angst veroorzaakt. We volgen dan het protocol schorsing en verwijdering.